

Szilvay Gergely

SZABAD PIAC ÉS KATOLIKUS TRADICIONALIZMUS: A TFP

A szabad piac és a magántulajdon védelméért alapítóját megdicsérte Hayek, ezzel együtt tradicionalista katolikusokat tömörít, és a katolikus egyház legkonzervatívabb ágához tartozik. Ez a brazil alapítású TFP, a *Tradition, Family, Property*, azaz Hagyomány, Család, Magántulajdon, amely alapítójának hamarosan magyarul is megjelenik főműve, a *Forradalom és ellenforradalom*.

Plinio Corrêa de Oliveira brazil professzor 1960-ban alapította a szervezetet. Oliveira 1908-ban született São Paulóban, a középiskolát a jezsuitáknál végezte el, 1928-ban pedig csatlakozott az akkoriban Braziliában egyre népszerűbb Mária Kongregációhoz. 1930-ban a város egyetemének jogi karán szerzett diplomát, majd 1933-ban a Liga Eleitoral Católica (Katolikus Választói Szövetség) delegálta az alkotmányozó nemzetgyűlésre, ahol ő volt a legfiatalabb képviselő. Hamarost a gyűlés katolikus frakciójának szóvivője lett. Mandátuma lejártá után a városi egyetem civilizációtörténeti tanszéken tanított, majd az ottani pápai jogú egyetem újkori és jelenkori intézetének lett a tanára. 1935-től 1947-ig az akkoriban virágzó nemzetközi szervezet, az Actio Catholica São Pauló-i érseki tanácsának első elnöke és a Legionário című katolikus hetilap szerkesztője. 1951-től a Catholicismo című folyóirat főmunkatársa. 1995-ös haláláig 18 könyvet írt.

Fő műveként az 1959-ben megjelent *Forradalom és ellenforradalom*¹ című kötetet tartják számon hívei, amelynek publikálása egy évvel előzte meg a TFP megalapítását. A mű első része a „forradalmat”, a második az „ellenforradalmat” tárgyalja, harmadik része pedig a szerző 1976-os kiegészítése (*Forradalom és ellenforradalom húsz esztendővel később*). Oliveira meglátása szerint „a pusztulófélben lévő, igazi rend nem más, mint a középkori kereszténység. Ez a rend nem akármilyen tetszőleges rend volt, egy bizonyos rend sok lehetséges közül. Nevezetesen a keresztény civilizáció, az emberiség térben és időben megvalósuló, az adott körülményeknek megfelelő, egyetlen hiteles rendje volt.”

A TFP brazil alapítójának (aki Aquinói Szent Tamás nagy rajongója volt) gondolatai kapcsolódnak a konzervatív történetírás azon, általában katolikusok által dominált vonalához, amely szerint a hanyatlás a reneszánszsal, de legalábbis a 15. századdal kezdődött. Mint Plinio leszögezi: „a dolgok helyesen felfogott tárgyi rendje szükségszerűen szakrális kell hogy legyen”, s hogy ez a rend elismerje „a pápa – pontifex maximus – hatalmát közvetlenül a lelki dolgokban, valamint közvetve a világi ügyekben, amennyiben a lelkek megváltására vonatkoznak”.

Ennek megfelelően a forradalom három fő szakasza a reformáció, a francia forradalom és a kommunizmus. Oliveira megfogalmazása szerint „a három forradalom csak egy-egy epizód az egyugyanazon Nagylázadásban, melyen belül a szocializmus, liturgi-

¹ Az idézetek a kötet megjelenés előtt álló magyar fordításának kéziratából származnak.

cizmus és a kinyújtott kéz politikája csak egy-egy átmeneti állapotot jelent a végcél felé. [...] Az ellenforradalom célkitűzése tehát a katolikus kultúra és civilizáció visszaállítása és előmozdítása”. Hozzáteszi: „az ellenforradalom tradicionalista szellemének azonban semmi köze ahhoz a helytelen és szűklátókörű tradicionalizmushoz, amely abban éli ki magát, hogy megtartson néhány rítust, stílust, szokást, karácsonyi vagy húsvéti ünnepet csak azért, mert szereti a hangulatos múltat”. Továbbá „ha arról van szó, hogy [az ellenforradalom] megőrizzen valamit a jelenből, ami jó és életrevaló, az ellenforradalom konzervatív. De ha arról van szó, hogy megőrkítse azt a felemás helyzetet, amelyikben éppen leledzünk, azaz csupán a forradalmi folyamatnak pillanatnyi képét retusálja [...], akkor az ellenforradalom nem lehet konzervatív.” Sőt: „az egyházon kívül nincs, és nem is lehet autentikus ellenforradalom”.

A *Forradalom és ellenforradalom* ugyan tartalmaz talán eredetinek nevezhető meglátásokat, ugyanakkor mégis – a Kommentár olvasói által bizonyosan – jól ismert konzervatív, katolikus és „ellenforradalmi” gondolatokat, toposzokat rendezi össze sajátos, kissé túlhevült, kiáltványyszerű stílusban. Nem idegenkedve az olyan szóalkotásoktól, mint a „fél-ellenforradalmár”, és az olyan megfogalmazásoktól, mint hogy „A forradalom ügynökei: szabadkőművesek és más titkos erők”. Emellett olyan (mai magyar szemmel talán az egykori kommunista ügynököket felkészítő brosúrákhoz hasonlatos) nyelvet tesz magáévá, ami olyasmikről értekezik, mint a „harcmodor a forradalmárral szemben”, vagy „hogyan lehet ízzé-porrá törni a forradalom uralmát”. Plinio stílusára jellemző egyfajta militarizmus és polemizáló hetykeség, van benne valami abból, amit Daniel Pipes úgy ír le, hogy a jobboldalra jellemző a „nagy- és vastagbetűs szavak, valamint a felkiáltójelek halmozása”.²

A mű így inkább az angolszász helyett a kontinentális, kifejezetten katolikus orientációjú, reakciós konzervatív irodalom sorába illeszkedik (egy helyütt például hivatkozik a szerző Donoso Cortésre), nem véletlenül juthat eszünkbe olvasása közben Molnár Tamás professzor. Mindazonáltal Plinio tárgyalja azt is, hogy miként lehetnek protestáns országok monarchiák, katolikusok pedig köztársaságok (ami az ő szemében jelentős problematikának bizonyul). Minthogy tradicionalista katolikus, bírálja a II. Vatikáni Zsinatot, amiért az nem ítélte el a kommunizmust, és helyteleníti a Vatikán keleti politikáját.

A szerző a brazil agrárreform és a szocializmus heves bírálója volt; ezzel kapcsolatban írott, 1981-es munkája (*A szocialista önkormányzat: védőgát vagy hídfő a szocializmussal szemben?*) kapcsán Friedrich August von Hayek lelkes levélben köszöntötte őt.

A TFP-t 1960. július 26-án alapította Oliveira, *Sociedade Brasileira de Defesa da Tradição, Família e Propriedade* néven, s a brazil alapszervezet nemzeti tanácsának elnöke volt 1995-ben bekövetkezett haláláig. A TFP jelenleg 15 országban működik. Létrehozását a *Forradalom és ellenforradalom* inspirálta, a szervezet a kötetben lefektetett alapelvek és értékek mentén működik, önfelfogása szerint békésen igyekszik védeni a hagyományt, a családot és a magántulajdont, valamint a keresztény civilizációt a kultúrharc frontvonalában. A TFP hangsúlyosan katolikus világiak, laikusok civil szervezete.

² Daniel PIPES: *Összeesküvések. A paranoia érvezredes története*, Agave, Budapest, 2007, 214.

A szervezet tagjai kezdetektől kiálltak az akkoriban hódító felszabadítás-teológia ellen, amely marxista alapokra helyezte a teológiát. A marxizmus és a felszabadítás teológiája elleni kampány fő terepe Brazília, Chile és Argentína volt. Teológiájának megalapozója Gustavo Gutiérrez perui dominikánus 1971-es, *A felszabadítás teológiája: történelem, politika, üdvözülés* című műve. További fő teoretikusai Juan Luis Segundo uruguayi jezsuita és az európai értelmiségi körök által a hetvenes–nyolcvanas években igen kedvelt ferences, Leonardo Boff voltak (utóbbit azóta elbocsátották a klerikusi állapottól). A Vatikán 1984-ben és 1986-ban is rámutatott a felszabadítás teológiájának problémáira a *Libertatis nuntius* és a *Libertatis consciencia* című eligazításaival, amelyek mögött éppenséggel a jelenlegi pápa, Joseph Ratzinger állt. Ugyanakkor a felszabadítás teológiájának bizonyos elemei (például a strukturális bűn fogalma) beépültek a katolikus egyház hivatalos tanításába is.

A legjelentősebb TFP-szervezet ma az Egyesült Államokban működik (honlapjuk: www.tfp.org),³ önbevallása szerint 120 ezer taggal. Szerteágazó tevékenységében megtalálható az előadások és kerekasztal-beszélgetések szervezésétől kezdve számos kampány és a folyóirat-kiadás is. Rendeztek reklámkampányt a hagyományos házasság mellett, az abortusz, az eutanázia, az összejtudat és az istenkáromlás ellen, védelmére keltek a „történelmi eliteknek”, részletes kritikáját adták a *Da Vinci-kódnak*. Rendszeresen megszólalnak aktuális ügyekben, többnyire közlemények útján: mostanában leginkább az azonos neműek házassága van figyelmük középpontjában. És volt energiájuk arra is, hogy elítéljék Harry herceg Las Vegas-i viselkedését is – az angol királyi család sarja a nyáron az amerikai városban töltötte a vakációt, aminek során a róla publikált képek szerint lányokkal közösen meztelenkedett. Az amerikai TFP lapja a kéthavi *Crusade Magazine*, foglalkoznak könyvkiadással és más kulturális tevékenységgel is.

A TFP időnként összeütközésbe került a katolikus főpappal is. 1985-ben például a brazil püspöki kar elítélte a szervezetet annak állítólagos „ezoterikus karakteréért” és „valási fanatizmusáért” (ugyanezen püspöki kar számos tagja vette rossz néven, hogy a Vatikán megbélyegezte a felszabadítás teológiáját). Ugyanakkor a TFP-nek támogatói is vannak az egyházi hierarchiában, például a chilei Jorge Medina Estévez bíboros. Hogy a brazil klérus mit értett ezen az „ezoterikus karakteren”, nem teljesen világos. *Carlos Eduardo Schaffer*, a *Forradalom és ellenforradalmat* magyarul kiadó osztrák TFP, az *Österreichische Gesellschaft zum Schutz von Tradition, Familie und Privateigentum* képviselője erre vonatkozó kérdésemre azzal válaszolt, hogy a brazil papság akkoriban erősen a felszabadítás teológiája és más progresszív nézetek hatása alatt volt. A progresszív papok és püspökök pedig fontos pozíciókat foglaltak el az egyház szervezeteiben, így sikerült elérniük, hogy véleményük az egész püspöki kar álláspontjaként tűnjön fel – miközben számos püspök nem értett egyet a TFP ezen besorolásával.

A TFP, minthogy nincs kánonjogi státusza és világi szervezet, nem ápol hivatalos kapcsolatokat a Vatikánnal. Ugyanakkor jó viszonyban áll tradicionalista főpapokkal,⁴

³ Úgyszintén érdekes a TFP egyetemi campusokra vonatkozó kezdeményezéseit ismertető www.tfpstudentaction.org.

⁴ Az egyházban található tradicionalista, konzervatív, neokonzervatív, progresszivisták áramlatokról lásd SZILVAY Gergely: „Megkeresztelt kapitalizmus” – a *Crisis Magazine*, az amerikai neokonzervatív katolicizmus újjászülető orgánuma, *Kommentár* 2011/4., 90–91.

így többek közt Raymond Leo Burke amerikai bíborossal, az Apostoli Szignatúra Legfelsőbb Bíróságának prefektusával (ez a legmagasabb egyházjogászai pozíció a Vatikánban). De közeli barátságot ápolnak a Srí Lanka-i primással, Malcolm Ranjith bíborossal is, aki 2001–2009 között kisebb megszakítással a Vatikánban dolgozott, és akit az egyik legtradicionálisabb főpapként tartanak számon. Rajta kívül Athanasius Schneiderrel, a kazahsztáni Asztana püspökével, aki *Dominus Est – Egy közép-ázsiai püspök gondolatai a szentáldozásról* című kis könyvecskéjével nagy vihart kavart a katolikus közéletben, mivel ebben a térden és nyelvre való áldozás védelmére kelt (a pápa is az áldozás ezen módját preferálja), szemben a mostanra teljesen elterjedt állva és kézbe áldozással.⁵ A TFP tagjai közel állnak Wolfgang Haashoz, a liechtensteini Vaduz érsekéhez, aki úgyszintén tradicionalista elkötelezettségéről ismert (és jó viszonyban van az uralkodó hercegi családdal).

A TFP-nek van irodája Brüsszelben (*Pro Europa Christiana Federation*),⁶ ahol rendszeresen szerveznek találkozókat az Európai Parlament hozzájuk közel álló nézeteket valló politikusaival. Néhány képviselővel az Európai Néppártból is kiépítettek kapcsolatokat, de ezek a bécsi elnök szavai szerint inkább felszínesek, a TFP ráadásul az Európai Néppárttól úgy tartja, hogy „egyre liberálisabb” alapállásból politizál, amit Schaffer „balközépnek” tart. A TFP ugyanakkor szoros szövetségi viszonyban áll többek között Magdi Cristiano Allam olasz, Ewald Stadler osztrák, Nigel Farage brit és Anna Záborska szlovák képviselővel.

Farage-ot, az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártjának (UKIP) vezetőjét, az EP egyik legaktívabb szónokát keveseknek kell bemutatni. Anna Záborska a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) képviselőjeként ül az EP néppárti frakciójában, a TFP-hez abortuszellenes álláspontja miatt került közel. Magdi Cristiano Allam egyiptomi muszlim családban született Kairóban, 1952-ben, de katolikus iskolába járt, 1972-ben pedig Rómába költözött, itt végezte egyetemi tanulmányait szociológia szakon. Egy katolikus nőt vett feleségül. 1978-tól 2003-ig a középbalos La Repubblica munkatársa, kommentátora volt, 2003-ban viszont „átigazolt” a konzervatív Corriere della Serához. Ma ő Olaszország egyik legismertebb és ahogy mondani szokták, „legellentmondásosabb” újságírója (akármit is jelentsen ez a jelző). Magdi 2008-ban katolizált, maga XVI. Benedek pápa keresztelte meg húsvétkor, a nagyszombati szertartás keretében. Az EP-nek 2009 óta tagja a közéjobb, kereszténydemokrata UDC színeiben, habár van egy saját pártja is, a Io Amo l'Italia (Szeretem Olaszországot). Magdi gyakran kritizálja az iszlám extremizmust és hangsúlyozza Európa zsidó-keresztény gyökereinek fontosságát. Az 1961-es születésű Ewald Stadler eleinte a Jörg Haider-féle Osztrák Szabadságpárt, az FPÖ tagja volt, de a párt kettészakadása után 2007-ben átigazolt az abból kivált BZÖ-höz. Az Európai Parlamentnek 2011 decembere óta tagja. Egyetemi évei alatt közel került a II. Vatikáni Zsinatot ellenző, a pápától elszakadt és tradicionalista katolikus X. Szent Piusz Papi Társasághoz (SSPX), amelynek négy érvényesen, de engedély nélkül szentelt püspökének XVI. Benedek pár éve oldotta fel a kiközösítését, és amellyel két

⁵ A könyvet itthon a Szent István Társulat adta ki 2010-ben.

⁶ Lásd www.english.federation-pro-europa-christiana.org.

éve folytat tárgyalásokat a Vatikán a szakadás megszüntetése céljából. Ezek a tárgyalások azonban 2012 nyarán a jelek szerint megfeneklettek az idén októbertől ötvenedik évfordulóját ünneplő II. Vatikáni Zsinat elfogadásának kérdésén.

A szervezet hírlevele a *Talpa Brusseliensis Christiana*.⁷ A TFP úgy ítéli meg, hogy sikeresen lobbizott mind az EP-nél, mind az Európa Tanácsnál (amely az EU-tól független szervezet, nem keverendő össze az Európai Unió Tanácsával) az abortusz, az azonos neműek házassága és az eutanázia ellen.⁸

A TFP alapállása konzervatív szemszögből rokonszenves; színpadias, modorosságokra hajlamos stílusa (csupa öltönyös férfi zászlókkal, kimért menetben) viszont nem könnyíti meg a vele való megbarátkozást. Talán túlhangsúlyozott traditionalista katolicizmusa nehézkessé teheti számára az egyéb, protestáns vagy nem vallásos orientációjú konzervatív szervezetekkel, kezdeményezésekkel való gyakorlati együttműködést. Az alapító Plinio fő műve Magyarországon 2012-ben inkább eszmetörténeti érdekesség, igazán új meglátást nem tartalmaz, ráadásul ezt a műfajt sokkal emészthetőbben művelte Molnár Tamás. Plinio stílusa, mint említettem, túlságosan pamfletszerű, patetikus; többi műve pedig mára aktualitását veszítette, azok mind a hatvanas évek progresszív közfelfogását, a Szovjetuniót és a kommunista rendszereket ostorozzák elsősorban dél-amerikai szemszögből. Politikai kapcsolatai sem veszélytelenek, hiszen az UKIP és a BZÖ nem épp a legelfogadottabb politikai irányzathoz tartoznak Európában.⁹ A TFP Magyarországon egyelőre nincs jelen.

⁷ Lásd <http://federation-pro-europa-christiana.org/wordpress>.

⁸ Ezzel kapcsolatban lásd a TFP osztrák szervezetének honlapját: www.tfp.at/protest_abortionlobby.php. Például: www.tfp.at/protest_homo201104.php; http://www.tfp.at/protest_homolobby.php; <http://www.tfp.at/petitiongewissensfreiheit.php>; www.tfp.at/petition-an-vaclav-klaus.html.

⁹ A BZÖ-ről szót ejt HAJDÚ András az anyapárt FPÖ-t vizsgáló elemzésében: *Újrakezdődő sikertörténet? Az Osztrák Szabadságpárt felemelkedése, hanyatlása és visszatérése = Nemzet és radikalizmus. Egy új pártcsalád felemelkedése*, szerk. Láncki András, Századvég, Budapest, 2011, 64–90.